

доручення регулюються як внутрішнім правом кожної держави (наприклад, в Україні це питання регулюється статтею 416 ЦПК України), так і міжнародними нормативно-правовими актами (наприклад, стаття 3 Конвенції «Про отримання за кордоном доказів у цивільних або комерційних справах» від 18 березня 1970 р.).

Як слушно зазначає М. С. Каменецька, правова допомога держав включає такі напрямки, як: вручення документів; виконання процесуальних та інших дій, передбачених законодавством запитуваної країни, в тому числі: складання та пересилання документів, проведення оглядів, вилучення та передача речових доказів, проведення експертизи, допит сторін, третіх осіб, свідків, експертів, розшук осіб, визнання та виконання судових рішень по цивільним справам і виконавчих написів. При розгляді справ, ускладнених іноземним елементом, часто виникає необхідність здійснення процесуальних дій на території іноземної держави і для цього використовується інститут судових доручень.

Також це простежується з аналізу статті 1 Конвенції «Про отримання за кордоном доказів у цивільних або комерційних справах» від 18.03.1970 (дата набуття чинності для України: 21.07.2001), де зазначається, що у цивільних або комерційних справах судовий орган Договірної Держави може відповідно до положень законодавства цієї Держави шляхом надіслання судового доручення звернутися до компетентного органу другої Договірної Держави з проханням отримати докази або провести інші процесуальні дії. Проаналізувавши означене положення, необхідно підкреслити, що судове доручення слугує процесуальною формою оформлення правовідносин у сфері надання міжнародно-правової допомоги.

ЧВАНКІН С. А.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри цивільного процесу, кандидат юридичних наук,
голова Київського районного суду м. Одеси

ПИСЬМОВІ ДОКАЗИ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Важливим засобом доказування в суді являються письмові докази, тобто будь — які документи, акти довідки, листування службового або особистого характеру або витяги з них, що містять відомості про обставини, які мають значення для справи (ст. 64 ЦПК України).

Письмові докази відносяться до особистих доказів, на їх формування впливають особисті якості людини: вік, спеціальність, освіта,

душевний стан, спостережливість та інше. Об'єднання цих фактів і визначає об'єктивність і повноту отримання і закріплення відомостей.

Письмові докази мають речову основу (папір або інший матеріал), на яку нанесено текст способом, що дозволяє сприймати його візуально. Саме зі змісту даного тексту сприймаються необхідні суду відомості, а не з якості предмета, на який він нанесений. Цим відрізняють письмові докази від речових, оскільки речові докази у своєму зовнішньому виразі також можуть являти собою певні предмети з нанесеним текстом.

Необхідно розрізняти письмові докази та письмові матеріали (наприклад, протокол допиту свідка, що було отримано в порядку виконання окремого доручення; письмові клопотання у справі; письмові замітки, якими користується свідок), які не є письмовими доказами.

Викладені у письмовій формі пояснення сторін та інших осіб, які беруть участь у справі, не є письмовими доказами, а є особистими доказами у письмовій формі. Не є письмовими доказами також висновки експертів у письмовій формі. Письмові докази — це предмети, які відображають (віддзеркалюють) відомості, що мають значення для справи, за допомогою доступних для сприйняття їх людиною засобів.

Акти, договори, довідки можуть бути як письмовими, так і речовими доказами. Якщо відомості про обставини, що мають значення для справи, отримані зі змісту документа, то такий документ належить до письмового доказу. Відомості, отримані на підставі властивості матеріалу документа, свідчить про те, що йдеться про речовий доказ.

Необхідно виділити наступні особливості ознак письмових доказів. По — перше, відомості про фактичні дані у письмових доказах знаходять своє відображення на матеріальних предметах, які придатні для письма. По — друге, фактичні дані відображаються у письмових доказах у формі певних знаків, що є доступними для сприйняття та розуміння людиною. Письмові докази мають досить вагоме значення при розгляді цивільної справи. Це можливо пояснити тим, що для деяких категорій правочинів ЦК України встановлює певну форму.

За різними критеріями можливо класифікувати письмові докази, а саме за змістом, формою, суб'єктом формування, способом формування. Так, письмові докази можливо поділити за суб'єктом формування на приватні та офіційні. Крім того, письмові докази поділяються на розпорядчі та повідомні. Листи ділового та особистого характеру, довідки, звіти відносяться до інформаційних (повідомних) письмових доказів, які описують, підтверджують події, факти, які мають значення для цивільної справи. До розпорядчих письмових доказів відносяться ті, що містять волевиявлення осіб, від яких виходить документ, спрямоване на виникнення, зміну або припинення правовідносин.

За засобами і характером формування письмові докази поділяють на оригінали та копії. Екземпляри, які являються першими чи єдиними примірниками документа відносяться до оригіналів. Документи, які повністю відтворюють інформацію оригіналу документа та всі його зовнішні ознаки необхідно віднести до копій письмових доказів (копія довідки, другий примірник договору купівлі—продажу та інше).

Письмові докази, як правило, подаються в оригіналі. Якщо подано копію письмового доказу, суд за клопотанням осіб, які беруть участь у справі, має право вимагати подання оригіналу. Оскільки оригінал документа є єдиним примірником і необхідний для обліку діяльності позивача чи відповідача, часто вимагаються судом оригінали документів лише для ознайомлення та огляду в судовому засіданні, при цьому в справі залишаються належним чином завірені копії. Ксерокопія має бути належної якості, щоб на ній можна було прочитати весь текст, чітко було видно всі реквізити, поля документа не порушено.

Від копії необхідно відрізнити дублікат документа — повторно виданий (складений) документ, що має з оригіналом однакову юридичну чинність.

Також виділяють нотаріально посвідчені та прості письмові докази.

Письмовий доказ являється фальшивим, коли без відома особи, яка його видала, змінюється зміст, в зв'язку з доповненням, поправкою або стиранням тексту та інших відомостей, які спотворюють зміст викладених відомостей. Таким чином, фальшивим письмовий доказ вважається тоді, коли він не відповідає дійсності.

Відповідно до вимог ст. 31 Конституції України, «Кожному гарантується таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції». Треба окремо зазначити про важливість оголошення та дослідження змісту особистих паперів, листів, записів телефонних розмов, телеграм і інших видів кореспонденції, які належать фізичним особам. Зміст особистих паперів, листів, записів телефонних розмов, телеграм та інших видів кореспонденції фізичних осіб може бути у відкритому цивільному процесі оголошений та досліджений винятково за згодою осіб, які передбачені в ЦК України (ст. 186 ЦПК).